
РУМ'ЯНЦЕВ ВЯЧЕСЛАВ ОЛЕКСІЙОВИЧ,

доктор юридичних наук, професор, професор кафедри історії держави і права України та зарубіжних країн Національного юридичного університету імені Ярослава Мудрого, член-кореспондент Національної академії правових наук України, Україна, м. Харків
e-mail: viachelavrumiantsev@gmail.com
ORCID 0000-0003-3704-3293

УДК 340.0(477)

Утворення Української Центральної Ради – важлива віха в українському національно-державному відродженні

Наведено підсумки Лютневої революції 1917 р. як передумови національно-державного відродження України. Проаналізовано процес створення Центральної ради. Досліджено тогочасне бачення сутності автономії України як безперервного розвитку громадсько-політичної та наукової думки, програмних положень українських політичних партій. Показано ставлення до ідеї національно-державного відродження України широкого українського загалу.

Ключові слова: Лютнева революція 1917 р., Українська Центральна Рада, національно-територіальна автономія України.

Багатовікова історія українського державотворення знає чимало героїчних сторінок. Важливою подією в цій історії є період після Лютневої революції 1917 р., коли була утворена Центральна Рада, яка поставила на порядок денний проблему національно-державного відродження України. Важливість тих подій в історії українського державотворення зумовлена тим, що цей невеличкий період є дуже значним: у важкі часи, сповнені драматичних

подій, – під час Світової війни, деструктивного розвитку революційного процесу, негативних соціальних, політичних, економічних процесів, які суттєво впливали на процес державотворення, – виявилось величезне прагнення українського народу до державного самовизначення. Протягом трьох місяців Центральна Рада, спираючись на попередню громадсько-політичну думку та програмні положення українських політичних партій, сформувала і активно

домагалася запровадження в життя ідеї перебудови Росії в демократичну федеративну республіку і набуття Україною широкої національно-територіальної автономії.

Лютнева революція 1917 р. відкрила нову сторінку в історії багатонаціональної Російської імперії. Вона розпочала українську революцію, яка тривала протягом 1917–1920 рр. і за своїм характером була національно-демократичною, а стратегічно мала на меті завдання національно-державного відродження з необхідністю глибоких соціальних перетворень в інтересах широких мас українського народу.

Революція створила умови для національно-державного відродження народів Російської імперії і передусім – українського. В цих умовах перед українським народом постали великі завдання. «Треба було забезпечити волю Україні, – відзначав М. Грушевський, – відновити її старе народовладдя, право народу самому правити всіма своїми справами. Треба було відложити все інше, а взятися до забезпечення політичних прав українського народу й інтересів його трудового народу. Для цього... українці всіх партій і напрямків постановили об'єднатись у спільній, однакостайній політичній організації на весь час, поки не буде досягнена спільна мета: широка національно-територіальна автономія України в федеративній демократичній Російській республіці» [1, с. 6].

Із перемогою Лютневої революції українські політичні партії і організації, які упродовж тривалого часу відстоювали ідею відродження української на-

ціональної державності, отримали реальну нагоду втілити цю ідею в життя.

1 березня 1917 р. помірковано демократичні кола Києва утворили «Громадський комітет». Через кілька днів, завдяки об'єднанню з ним представників майже всіх, що існували тоді в Києві, громадських, культурних, просвітницьких, національних організацій, а також утвореної 3 березня Ради робітничих депутатів, цей Комітет було реорганізовано в «Раду об'єднаних громадських організацій міста Києва». Вона відразу ж утворила свій Виконавчий комітет, серед членів якого було 5 українців. Головою комітету було обрано М. Страдомського, заступниками голови – Д. Григоровича-Барського, О. Доротова, секретарями – А. Ніковського, І. Фрумїна, скарбником – С. Зелінського, членами – Алексєєва, Д. Каліуха, М. Суковкіна, Г. Гуревича, К. Оберучева, Я. Цедербаума, І. Черниша, С. Шкилевича, Ф. Штейгеля [2, с. 210]. Завдання Виконавчого комітету полягало в тому, щоб діяти від імені Тимчасового уряду, підтримуючи порядок у місті. Цей Комітет упродовж трьох місяців був цивільною владою в Києві.

На місцях виконавча влада переходила до рук губернських і повітових комісарів, що спиралися на громадські комітети. Тимчасовий уряд намагався зорганізувати місцевий адміністративний апарат на засадах виборності. Такий підхід віддавав місцеву владу до рук нових революційних організацій, в тому числі і українських. Це добре помітно на прикладі Київського губернського виконавчого комітету, до складу якого були обрані відомі українські ді-

ячі: М. Грушевський, Д. Дорошенко, Х. Барановський, Д. Антонович, П. Линниченко, А. Красовський, О. Степаненко та ін. [3, т. 2, с. 459].

Особливістю розвою революції в Україні було розгортання широкого національного руху, виявом якого стали бурхливі мітинги, зібрання, маніфестації, які вимагали українізації школи, церкви, суду, преси, освіти тощо.

Цей рух був не спонтанний, а закономірний, підготовлений попередніми подіями – Руською трійцею, Кирило-Мефодіївським товариством, суспільно-політичною та науковою думкою другої половини XIX ст., програмними документами українських політичних партій. Наприкінці XIX – на початку XX ст. український національний рух зосереджувався в діяльності багатьох, але невеликих за складом політичних партій і організацій. Після революції 1905–1907 рр. провідну роль серед них займав непартійний політичний блок Товариство українських поступовців (ТУП), політичним ідеалом якого була автономія України в складі перебудованої на федеральних засадах Російської держави. З перемогою Лютневої революції 1917 р. цей рух мав перейти на якісно новий рівень. У нових умовах потрібне було створення певного осередку, що об'єднав би на більш високому рівні всі українські сили. Таким осередком стала Українська Центральна Рада, заснована 4 березня 1917 р. з ініціативи Товариства українських поступовців. Крім членів ТУП до Центральної Ради увійшли представники різних українських політичних груп та організацій: військових, робітничих, кооперативних, студентських, православного

духовенства Києва, Українського наукового товариства тощо. Таким чином, утворення Центральної Ради стало об'єднанням національних сил в Україні в загальноукраїнський громадсько-політичний центр.

7 березня 1917 р. було обрано керівництво Центральної Ради. Її головою став видатний історик України, відомий громадський діяч Михайло Сергійович Грушевський, його заступником – В. Науменко, товаришами голови – Д. Антонович і Д. Дорошенко [3, т. 2, с. 459–460].

Відразу після свого утворення Центральна Рада взялася до справи національно-державного відродження в Україні. Вже 9 березня вона видала відозву «До Українського народу», в якому висувала вимогу до Тимчасового уряду щодо автономії України в складі Росії та використання української мови в державних, судових та освітніх установах [4, т. 1, с. 38–39].

Утворення Центральної Ради стало дуже важливою подією в розвитку українського національного руху. Як відзначав В. Винниченко, «це було не тільки координоване, сполучене співробітництво всіх українських партій і впливових організацій, а виразний, необхідний прояв існування української нації. Центральна Рада явилась найкращим доказом цього» [5, ч. 1, с. 80].

Перша інформація про утворення Центральної Ради стала поштовхом для українських організацій на місцях, котрі заявляли про її визнання як верховного, тимчасового українського національного уряду. Зі свого боку Центральна Рада для виявлення ступеня самосвідомості мас призначила на 19 березня 1917 р.

у Києві маніфестацію, яка стала дуже важливою подією, навіть кульмінаційним моментом подій. У ній взяло участь понад 100 тисяч чоловік. Маніфестація ухвалила підтримати Тимчасовий уряд та скликати Установчі Збори на основі загального, рівного, прямого і таємного вибору. Одночасно маніфестація зажадала від Тимчасового уряду міцно зв'язати справу автономії України з інтересами нового ладу і негайно видати декларацію, яка б визнавала широку автономію України [6]. Відповідні документи мали бути подані на затвердження Російських установчих зборів, а Тимчасовий уряд мав видати негайно постанову про визнання широкої автономії України.

Взагалі навесні 1917 р. у Києві бурливо розвивається громадське життя. Саме в цей час виникають нові організації, відновлюються заборонені. Зокрема, 22 березня 1917 р. збори офіцерів-українців проголосили себе Установчою військовою радою. Того ж дня утворився Центральний український кооперативний комітет, відновила свою діяльність київська «Просвіта», почала видаватися газета «Нова Рада» [7, с. 82].

Масові мітинги і маніфестації свідчили про те, що ідея автономії набула широкого поширення серед різних верств населення України. Але цей рух мав і зворотний бік. Керувати народною стихією таких масштабів було нелегко. Успіх справи національно-державного відродження в Україні, як справедливо зауважує Т. Гунчак, великою мірою залежав від того, як поведе себе інтелігенція, які гасла пустить у народ, який дасть провід, якими ідеями озброїть просту людину [7, с. 82].

І тут для кращого розуміння подальшого розвитку подій і діяльності Центральної Ради в напрямі національно-державного відродження України треба поглянути на політичні партії і організації, представники яких засідали в Центральній Раді, бо саме їх програми визначали перші кроки в діяльності Центральної Ради, згодом – уряду автономної України, а в подальшому – Української Народної Республіки, і ті рішення, які вони приймали.

За твердженням В. Винниченка, до складу Центральної Ради входили «українські політичні партії, переважно соціалістичні» [5, ч. 1, с. 79]. Тому саме їх програми в галузі національно-державного відродження України заслуговують на пильну увагу.

Після Лютневої революції 1917 р. Українська соціал-демократична робітничка партія швидко посіла провідну роль в українському визвольному русі. Вона виступала за федеративний устрій Російської республіки із національно-територіальною автономією України [8, с. 12].

Українська партія соціалістів-федералістів у національному питанні також ставила вимогу автономії України і перебудови Росії на засадах федералізму [8, с. 33].

Українська партія соціалістів-революціонерів на своєму установчому з'їзді у квітні 1917 р. висловила за «негайне переведення в життя широкої національно-територіальної автономії України із забезпеченням прав національних меншостей і негайне скликання територіальної Української Установчої Ради для вироблення основ і форми автономії» [9, с. 41].

Величезний вплив на хід і зміст українського національно-державного відродження в цей період мали погляди його провідних діячів, які перебували в авангарді національно-визвольного руху. У цьому контексті особливо цікавими є погляди М. Грушевського – відомого українського історика, громадського і державного діяча України. Вихований на працях своїх попередників та багатьох європейських істориків, юристів, філософів, соціологів, він мав своє бачення проблеми розбудови української державності. М. Грушевський добре розумів, що збудувати єдину нову, демократичну Україну неможливо без глибокого і об'єктивного усвідомлення історії українського народу, всіх перепетій і суперечностей, які мали місце в його житті.

Знаючи досконало політико-громадський устрій українського народу в різні періоди його існування, М. Грушевський констатував, що устрій цей не завжди відповідав ідеалам самого народу. У цьому М. Грушевський вбачав одну з головних причин трагічних сторінок його історії, гальмування його поступу. М. Грушевський підкреслював, що в тих випадках, коли державно-політичний устрій виростає на ґрунті народному, створюється народом, відповідає народним потребам, народні маси сприймають все це, як своє, і, навпаки, якщо цей устрій перенесено звідкись, «накинуто» народу, то народні маси повстають проти такого устрою [10, с. 36].

Із цими твердженнями не можна не погодитись. Не може бути України вільної, суверенної, демократичної, соборної, якщо її не розбудує сам народ, усі

його верстви і політичні сили. Тим більше не може бути такої України, якщо державно-політичний устрій нав'язує народу насильно, без його волі.

При цьому М. Грушевський добре усвідомлював необхідність доведення до широких мас населення основних засад української державницької ідеї, з тим, щоб дати їм провід і залучити до справи її практичної реалізації. Тому не випадково навесні 1917 р. зв'явилась ціла низка невеличких за обсягом, але багатих за змістом, а тому зрозумілих широкому загалу статей М. Грушевського з приводу національно-політичних і соціально-економічних перетворень у Росії, і зокрема в Україні: «Вільна Україна»; «Хто такі українці і чого вони хочуть»; «Якої ми хочемо автономії й федерації»; «Звідки пішло українство і до чого воно йде»; «На порозі нової України. Гадки і мрії» та ін. В них М. Грушевський виклав засади теоретичних і практичних заходів із розбудови української автономії в складі демократичної федеративної Російської республіки, які Центральна Рада здійснювала протягом свого існування [11, т. 2, с. 2].

Основним постулатом української автономії, на думку М. Грушевського, було визнання права народу «жити своїми законами, самим собі становити закони, а не жити по чужим законам і під чужою властю» [1, с. 121].

Що ж конкретно до національно-територіальної автономії, то її зміст М. Грушевський розкриває на прикладі самої України. «Українці хочуть, щоб з українських земель Російської держави була утворена одна область, одна національна територія». До неї мали

увійти губернії цілковито або в переважній частині українські: Київська, Волинська, Подільська, Херсонська, Катеринославська, Чернігівська, Полтавська, Харківська, Таврійська й Кубанська. «Ся українська територія, – зазначав М. Грушевський, – має бути організована на основах широкого демократичного (нецензового) громадського самопорядкування. Вона має вершити у себе вдома всякі свої справи – економічні, культурні, політичні, содержувати своє військо, розпоряджатися своїми дорогами, своїми доходами, землями і всякими натуральними багатствами, мати своє законодавство, адміністрацію і суд». І тільки в певних справах, «спільних для всієї Російської держави, вона має приймати постанови загального її представительства, в котрім братимуть участь представники України пропорціонально її людності» [1, с. 125–126].

Водночас, добре усвідомлюючи, що автономний статус – це тільки початок справи, М. Грушевський звертав увагу на те, що «нова» Україна повинна стати демократичною республікою, в якій були б гарантовані свобода слова, зібрань, спілок, совісті, а також загальне, рівне, пряме й таємне виборче право [1, с. 115–116].

Значну увагу М. Грушевський приділяв визначенню завдань України у контексті майбутнього розвитку всієї Російської держави, стосунків між суб'єктами федерації, яка мала бути створена. Майбутню Російську федерацію М. Грушевський бачить насамперед демократичною республікою, оскільки добре усвідомлює, що в протилежному разі українська автономія

і взагалі будь-яка інша свобода залишаться лише мрією.

Що стосується розподілу компетенції між українською автономією та федеральним центром, М. Грушевський вважає, що «загальнодержавними мають бути справи: війни і миру, міжнародні договори, завідування збройними силами республіки, пильнування одностайної монети, міри, ваги, митових оплат, нагляд за поштами, телеграфами й залізницями держави, надання певної одностайності карному і цивільному праву країв, стеження за додержанням певних принципів охорони прав національних меншостей в крайовім законодавстві. А все не обняте загальним законодавством республіки, належатиме до законодавства крайового» [1, с. 133].

У своїх твердженнях Грушевський-вчений був правий. Інша справа, що він, діючи як політик з утілення в життя своєї державницької концепції, не завжди був послідовним. Напевно, до цього його змушували тогочасні соціальні, економічні, історичні й політичні обставини, а, можливо, давалося взнаки і те, що М. Грушевський теж був «дитиною свого часу» і ніс у собі багато суперечностей і як учений, і як політик [10, с. 36].

Отже, Центральна Рада на початку свого існування свідомо й розраховано брала на себе представництво тільки національних інтересів українського народу. Вона мала завдання, як засвідчує один із лідерів Центральної Ради В. Винниченко, зібрати всі сили, які мало українство, тими силами привести маси до національної свідомості, закріпити національні досягнення, а тоді, спираючись на них, творити со-

ціальну перебудову. Саме такої тактики, такого розуміння суті революції вимагали українська державність і її відродження [1, с. 133].

Розвиток подій переконливо доводить, що Центральна Рада, розуміючи це, діяла відповідним чином. Одразу ж після свого заснування вона надіслала голові Тимчасового уряду князю Г. Львову та міністру юстиції О. Керенському вітальну телеграму з висловленням надії, що «в свободной России будут удовлетворены все законные интересы украинского народа» [12]. 22 березня 1917 р. Центральна Рада оголосила відозву до українського народу: «Народе український! Впали вікові пута. Прийшла воля всьому пригніченому людові, всім поневоленим націям Росії. Настав час і твоєї волі й пробудження до нового, вільного творчого життя. Уперше, український тридцятимільйонний народе, ти будеш мати змогу сам за себе сказати, хто ти і як хочеш жити» [6].

Така позиція Центральної Ради дістала підтримку широкого українського загалу, яка висловлювалась на маніфестаціях, мітингах і демонстраціях у Києві. У міру того, як інформація про Центральну Раду поширювалась Україною, із різних міст і сіл до неї стали надходити заяви про визнання її за тимчасовий український уряд. Більше того, до Києва направлялися представники українських громад із міст із проханням включити їх до складу Центральної Ради як членів [1, с. 7]. І такі доповнення робились, але без певної системи, випадково, на що вказував М. Грушевський [1, с. 7].

Таким чином, слід визнати, що утворення Центральної Ради і висунуте нею

гасло широкої національно-територіальної автономії України стали в розвитку української національно-державної ідеї закономірною, підготовленою попереднім розвитком подією, яку очікував і підтримав широкий український загал.

Але від самого початку свого існування Центральна Рада опинилася в складному становищі: з одного боку, її поява і намагання здобути для України автономію відбивали прагнення українського народу, з другого ж боку, в строго юридичному розумінні, Центральна Рада була громадською організацією, в якій засідали окремі політичні діячі, представники політичних партій і організацій. Усі вони, як справедливо відзначає І. Нагаєвський, «не мали безпосереднього мандата народу говорити від його імені» [13, с. 74–75]. А без цього неможливо було втілити у життя ті завдання, які намічались Центральною Радою при її утворенні.

Розуміючи це, Центральна Рада, спираючись на політичний ентузіазм народу, намагається закріпити за собою статус керівної установи цілого краю. Саме з цією метою вона вирішує скликати Український національний конгрес, який мав стати першим представництвом українського народу, виразником його волі, передати Центральній Раді своє повновладдя і підтримати її вимоги.

Звістка про скликання конгресу, як і попередні маніфестації та з'їзди, що вимагали автономії України, дуже схвилювала неукраїнські меншості. Вони вбачали в українській автономії прагнення до сепаратизму, проявом якого мала стати самостійна українська держава.

Напередодні скликання конгресу питання про автономію України перебувало в центрі уваги спільного засідання Виконавчого комітету Ради об'єднаних громадських організацій міста Києва, Ради робітничих депутатів, Ради військових депутатів, в якому брали участь представники Центральної Ради на чолі з М. Грушевським. Основне питання засідання зводилось до того, чи правда те, що Центральна Рада хоче здійснювати автономію України самочинно? Ставлячись упереджено до цього питання і не беручи до уваги пояснення М. Грушевського про те, що справа автономії України полагоджується з Тимчасовим урядом, голова Ради робітничих депутатів П. Незлобін заявив, «що домагання автономії у теперешній момент – це удар у спину революції і що на будь-які спроби проведення цієї автономії в життя революційна демократія відповість багнетами» [14].

І ось за таких обставин – з одного боку, піднесення руху свідомого українства за відновлення національної державності, а з другого – протидії російських партій цьому руху – 6 квітня 1917 р. у Києві розпочав роботу Український національний конгрес.

Конгрес мислився його організаторами як широкопредставницький форум українства, хоча і скликався за дещо аморфним принципом. Своїх представників мали направити всі українські організації – політичні, культурні, професійні, територіальні, які «приймають домагання широкої національно-територіальної автономії України і всієї повноти політичного і культурного життя». Організації, що мали не більше 50-ти членів, посилали одного делегата,

понад 50 – двох, понад 100 – трьох, понад 200 – чотирьох і понад 300 – 5 делегатів [4, т. 1, с. 50].

Конгрес виявився велелюдним. На нього з'їхалось близько 900 делегатів [2, с. 21–26], представників від усіх українських губерній, українських громад поза межами України, різноманітних верств населення, багатьох політичних партій і рухів. Ці представники були речниками волі значної частини українського народу [13, с. 75], а сам Конгрес став яскравим виявом ідеї відродження української державності [3, т. 1, с. 461].

Наради Конгресу тривали три дні. У центрі його уваги знаходилося питання національного будівництва. З цього приводу було виголошено низку важливих доповідей: «Державне право і федеративні змагання України» (Д. Дорошенко), «Федералізм і домагання російської демократичної республіки» (О. Шульгін), «Права національних меншин та їх забезпечення» (Ф. Матушевський), «Про способи створення автономного ладу на Україні» (Ф. Крижанівський), «Автономія України в федеративній республіці» (М. Ткаченко), «Про територіальну автономію України» (В. Садовський), «Про забезпечення національних меншин» (М. Понятенко) [4, т. 1, с. 53]. У цьому ж ракурсі виступили більш як 70 промовців.

Із тем доповідей видно, який дух панував на Конгресі. І це цілком природно, бо ідея федералізму була провідною в суспільно-політичній думці України в другій половині XIX ст. Більше того, програмні положення українських політичних партій в той час також зводилися до проголошення автономії Укра-

їни у федеративній Російській республіці. Тому і Конгрес не пішов далі вимоги національно-територіальної автономії для українців та інших народів Росії і закликав активно творити підвалини автономного устрою України.

Резолюції Конгресу були лаконічними і конкретними. Головний наголос у них робився на тому, що тільки широка національно-територіальна автономія України забезпечить потреби всіх народів і народностей, що живуть на її землі, що єдиною відповідною формою державного устрою Росії є федеративна демократична республіка, а одним із головних принципів автономії – повне забезпечення прав національних меншостей [15].

Важливо підкреслити, що така позиція не викликала протидії з боку Тимчасового уряду. Представник Тимчасового уряду у Київській губернії комісар М. Суковкін у промові на конгресі пал-

ко підтримав прагнення українського народу до автономії. Підкресливши тільки при цьому, що останнє слово тут належить Установчим Зборам [4, т. 1, с. 55–56].

Таким чином, початковий період діяльності Української Центральної Ради від її утворення до середини 1917 р. став важливою віхою в історії українського державотворення на початку ХХ ст.

Підготовлена попереднім багатомовним розвитком суспільно-політичної думки та практики ідея українського національно-державного відродження після Лютневої революції 1917 р. набула практичних можливостей для реалізації. Провідником цієї ідеї стала Центральна Рада, яка в цьому питанні спиралася на стихійну підтримку українського народу, а згодом – на підтримку першого представницького органу українського національного руху – Українського національного конгресу.

Список використаних джерел

1. Грушевський М. Хто такі українці і чого вони хочуть / М. Грушевський. – К., 1991.
2. Верстюк В. Ф. Україна від найдавніших часів до сьогодення / В. Ф. Верстюк, О. М. Дзюба, В. Ф. Репринцев. – К., 1995.
3. Полонська-Василенко Н. Історія України : у 2 т. Т. 2 : Від середини XVII ст. до 1923 р. / Н. Полонська-Василенко. – К., 1995.
4. Українська Центральна Рада. Документи і матеріали : у 2 т. – Т. 1. – К. : Наук. думка, 1996.
5. Винниченко В. Відродження нації (Історія української революції мартець 1917 – грудень 1919 р.) : у 3 ч. Ч. 1 / В. Винниченко. – Відень, 1920. – 348 с.
6. Нова Рада. – 1917. – 25 берез.
7. Гунчак Т. Україна: перша половина ХХ століття / Т. Гунчак. – К., 1992.
8. Багатопартійна українська держава на початку ХХ ст. – К., 1993.
9. Головченко В. І. Українські політичні партії кінця ХІХ – першої половини ХХ століття / В. І. Головченко, Г. Г. Деміденко, В. М. Єрмолаєв, В. С. Рубаник. – Х., 1994.
10. Сергієнко П. П. Соборна Україна: від ідеї до життя / П. П. Сергієнко. – К., 1993.
11. Лисяк-Рудницький І. Четвертий Універсал та його ідеологічні попередники / І. Лисяк-Рудницький // Історичне есе : у 2 т. Т. 2. – К., 1992.
12. Киевская мысль. – 1917. – 5 марта.
13. Нагаєвський І. Історія Української держави двадцятого століття / І. Нагаєвський. – К., 1993.
14. Рідне слово. – 1917. – 15 квіт.
15. Вісті з Української Центральної Ради. – 1917. – № 3.

References

1. Hrushevskiyi M. *Hto taki ukraintsi i choho vony hochut* [Who are Ukrainians and what do they want]. – Kyiv, 1991. (In Ukrainian)
2. Verstiuk V. F., Dziuba O. M., Repryntsev V. F. *Ukraina vid naidavnishyh chasiv do sohodennia* [Ukraine from ancient times to the present]. – Kyiv, 1995. (In Ukrainian)
3. Polonska-Vasylenko N. *Istoriia Ukrainy: U 2 t. T. 2 Vid seredyny XVII st. do 1923 roky* [History of Ukraine: In 2 v. V.2 From the middle of the XVII century to 1923 year]. – Kyiv, 1995. (In Ukrainian)
4. Ukrainka Tsentralna Rada. *Dokumenty i materialy* [Ukrainian Central Rada. Documents and materials]. In two volumes. – T.1. – Kyiv, Naukova dumka publ. – 1996. (In Ukrainian)
5. Vynnychenko V. *Vidrodzhennia natsii (Istoriia ukrainskoi revoliutsii mart 1917 – hruden 1919 roky)* [Renaissance of the nation (History of the Ukrainian revolution March 1917 – December 1919 years)]. – At 3 parties. (In Ukrainian)
6. *Nova Rada. 1917. 25 bereznia* [The new Rada. 1917. 25 March]. (In Ukrainian)
7. Hunchak T. *Ukraina: persha polovyna XX stolittia* [Ukraine: the first half of the XX century]. – Kyiv, 1992. (In Ukrainian)
8. *Bahatopartiina ukrainska derzhava na pochatku XX stolittia* [Multi-Ukrainian state in the early XX century]. – Kyiv, 1993. (In Ukrainian)
9. Holovchenko V. I., Demidenko H. H., Yermolaiev V. M., Rubanyk B. Ye. *Ukrainski politychni partii kintsia XIX – pershoi polovyny XX stolittia* [Ukrainian political parties of late XIX – first half of XX century]. – Kharkiv, 1994. (In Ukrainian)
10. Serhiienko P. P. *Soborna Ukraina: vid idei do zhittia* [Union Ukraine: from the idea to life]. – Kyiv, 1993. (In Ukrainian)
11. Lysiak-Rudnytskyi I. *Chetvertyi universal ta yoho ideolohichni poperednyky // Istorychne ese. U 2 tomah* [Fourth Universal and its ideological predecessors // Historical essays. In 2 V.]. – Kyiv, 1992. (In Ukrainian)
12. *Kievskaya mysl. 1917. 5 Marta* [Kiev idea. 1917. 5th of March] (In Russian)
13. Nahaievskiyi I. *Istoriia ukrainskoi derzhavy dvadtsiatoho stolittia* [History of Ukrainian state of twentieth century]. – Kyiv, 1993. (In Ukrainian)
14. *Ridne Slovo. 1917. 15 kvitnia* [Native word. 1917. 15th of April.]
15. *Visti z Ukrainskoi Tsentralnoi Rady* [News from the Ukrainian Central Rada]. №3. 1917.

Румянцев В. А., доктор юридический наук, профессор, профессор кафедры истории государства и права Украины и зарубежных стран Национального юридического университета имени Ярослава Мудрого, член-корреспондент Национальной академии правовых наук Украины, Украина, г. Харьков

e-mail: viachelavrumiantsev@gmail.com

ORCID 0000-0003-3704-3293

Создание Украинской Центральной Рады – важная веха в украинском национально-государственном возрождении

Раскрываются итоги Февральской революции 1917 г. как предпосылки национально-государственного возрождения Украины. Анализируется процесс создания Центральной Рады. Исследуется тогдашнее видение сущности автономии Украины как непрерывного развития общественно-политической и научной мысли, программных положений украинских политических партий. Показано отношение к идее национально-государственного возрождения Украины широкой украинской общественности.

Ключевые слова: Февральская революция 1917 г., Украинская Центральная Рада, национально-территориальная автономия Украины.

Rumyantsev V. O., Doctor of Law, Professor, professor of the history of law in Ukraine and abroad National Law University named after Yaroslav Mudryi, member of National Academy of Sciences of Ukraine, Ukraine, Kharkiv
e-mail: viachelavrumiantsev@gmail.com
ORCID 0000-0003-3704-3293

**The Creation of the Ukrainian Central Rada (Council)
is an Important Milestone in the Ukrainian National-State Revival**

The results of the February revolution of 1917 are revealed as the preconditions of national and state revival of Ukraine.

The process of creation of the Central Rada was analyzed as a socio-political institution and its transformation in the direction of the representative body.

Special attention is paid to the contemporary vision of the essence of the autonomy of Ukraine, the basic tenets of which were developed in socio-political and scientific thought of the second half of XIX – early XX centuries, in the programs of political parties, in practice of the Ukrainian community's activity consisting of I and II State Dumas.

The relationship to the idea of national-state revival of Ukraine was showed to a broad Ukrainian public and the first mission of the Ukrainian people – Ukrainian national Congress.

Key words: February revolution of 1917, the Ukrainian Central Rada, the national-territorial autonomy of Ukraine.